

Zbigniew Czarnuch

Wojciech Sadowski

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 3, 276-279

1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zbigniew Czarnuch

Witnica

WOJCIECH SADOWSKI

Pochodzi z rodziny osadników, którzy dotarli do Gorzowa w najtrudniejszym okresie formowania się polskiej administracji. Ojciec, Stanisław Sadowski przyjechał tu z synem ze wsi Bućki, pow. Mołodeczno (dziś Białoruś). Pracę podjął w Rzeźni Miejskiej. Brat był już w Gorzowie kilka miesięcy wcześniej.**

Wojciech Sadowski po ukończeniu w Gorzowie szkoły podstawowej wstąpił do Niższego Seminarium Duchownego w Gorzowie, które ukończył w roku 1957. Studiował etnografię na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Uczestniczył w wykładach socjologii, prowadzonych przez prof. Janusza Ziółkowskiego. Po ukończeniu studiów, choć magisterium robił z etnografii, otrzymał pozwolenie upoważniające go do pełnienia funkcji zakładowego socjologa. W roli tej podjął pracę w gorzowskim "Stilonie". Funkcję tę pełnił pod opieką takich socjologów, jak Władysław Markiewicz, Adam Sarapata i Kazimierz Doktor. Pierwszy swój artykuł opublikował w piśmie socjologicznym. Po kilkunastu miesiącach został zmuszony przez dyrekcję fabryki do redagowania gazety zakładowej "Stilon Gorzowski". Wkrótce jednak został zwolniony ze "Stilonu" za opublikowanie nieprawomyślnego artykułu, w którym napiętnowani zostali stilonowscy działacze

* W rubryce pod nazwą Badacze naszego regionu będziemy prezentować sylwetki historyków-regionalistów. (Red.)

** Zbigniew Sadowski, członek Armii Krajowej, do której wstąpił na terenach wschodnich, wraz ze swoim oddziałem skierowany został do Warszawy na pomoc powstaniu. Gdy jego oddział został rozwiązany w styczniu 1945 r., od swego dowódcy dostał polecenie udania się na ziemie zachodnie, wstąpienia w szeregi Milicji Obywatelskiej i zorganizowania tam przerzutu dowódców akowskich za Odrę. Z. Sadowski w marcu znalazł się w Gorzowie. Tu dwukrotnie odtransportował zgłaszających się do niego uciekinierów z kraju do położonej na północ od Kostrzyna placówki WOP, której dowódca był członkiem organizacji konspiracyjnej.

przyjąć posadę, jaką mu znajomy kolega zaproponował, mianowicie stanowisko radcy w gorzowskiej filii Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk.

W tym czasie w Gorzowie ukształtowało się wyjątkowe w swej postaci środowisko intelektualne, zwane Stolikiem nr 1. Członkowie tej grupy o pluralistycznym obliczu rekrutowali się głównie ze środowisk twórczych, ale byli w niej także reprezentanci ośrodków władzy, w tym sekretarze partii. W tej grupie znalazł się Wojciech Sadowski. Pełniony przez niego urząd umożliwiał lawirowanie między przepisami, kiedy to trzeba było pismo grupy, czyli "Ziemię Gorzowską", wydawać kilkakrotnie pod formalną formułą jednodniówki, nim z czasem stała się periodykiem.

Zwolniony ze stanowiska cenzora za świadome zamieszczenie kolejnego nieprawomyślnego artykułu, przez pewien czas był znowu bezrobotnym. Następnie przez krótki okres był dyrektorem Biblioteki Publicznej w Gorzowie. Po utworzeniu województwa gorzowskiego i zorganizowaniu się Muzeum Okręgowego, na własną prośbę w roku 1976 został przeniesiony do Muzeum na stanowisko kierownika Działu Etnograficznego.

Pracując w Muzeum podejmuje badania w dwu dziedzinach: osadnictwo przysiedleńców z Białorusi na terenie województwa gorzowskiego (co traktuje jako splatę moralnego długu wobec swych kresowych ziomków) oraz budownictwo regionalne. Ten drugi temat wynikał z planu utworzenia skansenu architektury wiejskiej województwa gorzowskiego. Wyniki badań z obu dziedzin referuje na różnych konferencjach i publikuje. Z problematyki osadnictwa ludności z terenów dzisiejszej Białorusi zrobił – w roku 1981 – doktorat na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Promotorem pracy był prof. Zbigniew Jasiewicz.

Obecnie kontynuuje badania tych problemów, a także we współpracy z Instytutem Zachodnim zajmuje się stosunkiem osadników polskich do zastanego tu dziedzictwa kulturalnego Niemców.

Dokonania badawcze i publikacje.

1963. Praca magisterska: Granica w kulturze umysłowej ludu polskiego.

1981. Praca doktorska: Tradycyjna kultura regionu pochodzenia w życiu współczesnym. Osadnicy z Białorusi na wsi w Gorzowskiem.

Publikacje

- Przemiany społeczne wsi gorzowskiej, [w:] *20 lat ruchu ludowego na ziemi gorzowskiej*, Gorzów Wlkp. 1965, s. 5–8;
- Zainteresowanie poprawą warunków pracy, [w:] *Wykorzystanie badań społecznych w praktyce organizacyjnej* (pod red. S. Kowalewskiej), Warszawa 1971, s. 98–101;
- Rola etnografii w integracji społecznej regionu gorzowskiego po 1945 roku, [w:] *Funkcje społeczne etnologii* (pod red. Z. Jasiewicza), Poznań 1979, s. 232–236;
- Zróżnicowanie etnograficzne oraz rozplanowanie i zabudowa wsi i zagrody w Gorzowskiem, [w:] *Problemy budownictwa wiejskiego w Polsce Północno-Zachodniej* (pod red. T. Polaka), Warszawa 1982, s. 5–15;
- Rzeźba św. Antoniego od Maciejewskich jako symbol losów przesiedleńców z Buga, *Lud* 1984, T. LXVIII, s. 244–250;
- *Jan Łabowski, rolnik i malarz*, Polska Sztuka Ludowa 1985, R. XXXIX, nr 3/4, s. 217–218;
- *Obrzędy pogrzebowe prawosławnych w woj. gorzowskim*, Polska Sztuka Ludowa 1986, R. XL, nr 1/2, s. 47–48;
- *Wełmin i jego mieszkańcy*, Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie, *Rocznik* 1986, T. 15, s. 325–334;
- *Promysły i ramiestwy Białarusi* (rec.), *Lud* 1987, T. LXXI, s. 328–330;
- *Zróżnicowanie społeczne, etnograficzne i religijne w Gorzowskiem po 1945 roku*, *Lud* 1988, T. LXXII, s. 217–229;
- *Wysłannicy Allacha w Rybocicach*. Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie, *Rocznik* 1989, T. 17, s. 339–348;
- *Twórca ludowy – nieprofesjonalny*. *Lud* 1991, T. LXXIV, s. 206–212;
- Ubiór liturgiczny. Przewodnik po wystawie, Gorzów Wlkp., 1991, s. 10;
- Religijność w Gorzowskiem, “Trakt” nr 2, 1991;
- Przesiedleńcy z Białorusi w procesie migracji i osadnictwa, [w:] *Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny*, Gorzów Wlkp. 1995, s. 104–126;
- Rodzina wiejska we wspomnieniach przesiedleńców z Zachodniej Białorusi. “Lamus” nr 1/2, 1995.

- Landliche Bauten zwischen Noteć und Oder, "Trakt" nr 7, 1995, s. 20-21;
- Gorzowskie w okresie osadnictwa (1945-1956), [w:] Demografia i społeczeństwo Ziemi Zachodnich i Północnych 1945-1995. Próba bilansu (pod red. Ewy Frątczak i Zbigniewa Strzeleckiego), Warszawa 1996, s. 491-500.

Scenariusze i wystawy

- Scenariusz i realizacja ekspozycji Muzeum Regionalnego w Międzychodzie, 1976;
- Wystawa narzędzi służących do produkcji tkaniny, Gorzów Wlkp. 1977;
- Rzeźba ludowa województwa gorzowskiego, Gorzów Wlkp. 1985;
- Oleodruk w kulturze ludowej, czyli chłopskie obrazy sakralne, Gorzów Wlkp. 1985;
- Współczesna rzeźba i haft ludowy ze zbiorów Muzeum Etnograficznego w Toruniu, Przynośna 1988. Komisarz wystawy;
- Koncepcja parku etnograficznego dla województwa gorzowskiego. 1977;
- Ubiór liturgiczny, Gorzów Wlkp. 1994;
- Scenariusz i realizacja wystawy: Narzędzia do wypieku chleba, Bogdaniec 1992;
- Scenariusz i realizacja wystawy: Łemków Choruhwy i Hunie, Gorzów Wlkp. 1994;
- Scenariusz i realizacja wystawy: Świętość i cierpienie. Polska religijna rzeźba ludowa. 1995.

Badania

- Typologia i struktura społeczności w gminach Słubice, Górzycza i Boleszkowice. 1985-1987;
- Zabudowa wsi i zagrody w Gorzowskiem. 1980-1988.
- Rodziny polsko-niemieckie w Gorzowskiem. 1991 i akt.
- Polskie duchy w Gorzowskiem. 1993 i akt.

Podróże badawcze

- Białoruś 1977, 1979, 1980.
- Słowacja 1978.

Zebrał i opracował:
Zbigniew Czarnuch